

ЗМЕСТ

РАЗДЗЕЛ I. Нікога не засталася	5
РАЗДЗЕЛ II. «Пані Мэры, фанабэра»	15
РАЗДЗЕЛ III. Праз верасовую пустку	27
РАЗДЗЕЛ IV. Марта	35
РАЗДЗЕЛ V. Плач у калідоры	58
РАЗДЗЕЛ VI. «Там дакладна нехта плакаў!»	69
РАЗДЗЕЛ VII. Ключ ад саду	79
РАЗДЗЕЛ VIII. Малінаўка, якая паказала дарогу	89
РАЗДЗЕЛ IX. Самы дзіўны дом на свеце	101
РАЗДЗЕЛ X. Дыкан	115
РАЗДЗЕЛ XI. Гняздо дразда	135
РАЗДЗЕЛ XII. «Можна мне кавалачак зямлі?»	143
РАЗДЗЕЛ XIII. «Я Колін»	157
РАЗДЗЕЛ XIV. Малады раджа	177
РАЗДЗЕЛ XV. Будаванне гнязда	195
РАЗДЗЕЛ XVI. «Не прыйду!» — сказала Мэры	213
РАЗДЗЕЛ XVII. Істэрыка	225
РАЗДЗЕЛ XVIII. «Не губляйма часу дарма!»	237
РАЗДЗЕЛ XIX. «Яна прыйшла!»	247
РАЗДЗЕЛ XX. «Я буду жыць вечно... заўсёды... заўжды!»	263
РАЗДЗЕЛ XXI. Бэн Уэзерстаф	275
РАЗДЗЕЛ XXII. Да захаду сонца	289
РАЗДЗЕЛ XXIII. Магія	299
РАЗДЗЕЛ XXIV. «Няхай смяюцца»	317
РАЗДЗЕЛ XXV. Фіранка	335
РАЗДЗЕЛ XXVI. «Гэта мама!»	347
РАЗДЗЕЛ XXVII. У садзе	361

РАЗДЕЛ I
НИКОГДА НЕ ЗАСТАЛОСЯ

Калі Мэры Ленакс адправілі жыць у Місэлтуэйт-Мэнар да ейнага дзядзькі, усе наўкол казалі, што яна самае непрыемнае дзіцё на свеце. І гэта была чыстая праўда. У яе быў маленькі худы твар, маленькае худое цела, тонкія светлыя валасы і вечна незадаволены выгляд. Жоўтыя валасы і жоўты твар — бо яна нарадзілася ў Індыі і пастаянна хварэла то на адно, то на другое. Ейны бацька займаў пасаду ў англійскім урадзе, заўсёды заняты і таксама хваравіты, а маці была незвычайнай прыгажуняй, якую цікавілі толькі вечарынкі і забавы з вясёлымі людзьмі. Яна ўвогуле не хацела дзяцей, і калі нарадзілася Мэры, то проста перадала яе на апеку Айі, няньцы, якой намякнулі, што, каб дагадзіць мем-саіб, варта трымаць дзіця далей ад вачэй гаспадыні. Таму, калі Мэры была хваравітым, плаксівым, непрыгожым немаўлём, яе трымалі ўбаку, і калі яна стала хваравітым, плаксівым дзіцем, яе таксама трымалі ўбаку. Мэры не бачыла нічога, акрамя смуглага твару сваёй Айі ці іншых мясцовых служак, і паколькі яны заўсёды яе слухаліся і рабілі ўсё, як яна хоча, — бо мем-саіб раззлуецца, калі яе патрывожыць дзіцячы плач, — то ў свае

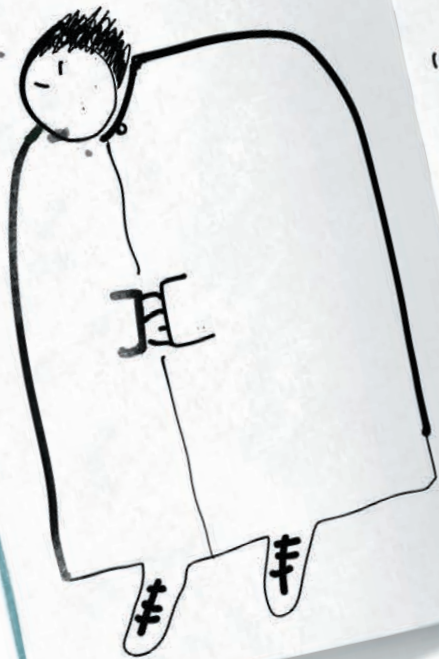
шэсць гадоў яна стала такім тыранічным і эгаістычным парасём, якога яшчэ свет не бачыў. Маладая гувернантка-англічанка, якая прыйшла вучыць яе чытаць і пісаць, так моцна знелюбіла малую, што праз тры месяцы адмовілася ад свайго месца, а тыя, хто пасля прыходзілі на гэтую пасаду, уцякалі яшчэ хутчэй. Так што калі б Мэры сама не захацела навучыцца чытаць, то наогул ніколі б не вывучыла літар.

Аднойчы страшна гарачай раніцай, калі Мэры было гадоў дзевяць, яна прачнулася злоснай, а калі ўбачыла, што каля ложка стаіць не ейная Айя, а іншая служка, то яшчэ горш раззлавалася.

— Навошта ты прыйшла? — спытала яна незнаёмку. — Я не дазваляю табе застацца. Прышлі мне маю Айю.

Жанчына спужалася і толькі прамармытала, што Айя не змагла прыйсці. Тады раз'юшаная Мэры штурханула яе і выцяла нагой, але тая толькі спалохана паўтарыла, маўляў, Айя ніяк не зможа прыйсці да місі-саіб.

Нешта загадкавае адчувалася ў паветры тым ранкам. Нішто не ішло звычайным парадкам, і служкі з мясцовых быццам папрападалі, а тыя, каго Мэры бачыла, хаваліся або некуды спяшаліся з бледнымі, спалоханымі тварамі. Але ніхто нічога ёй не казаў, і ейная Айя не прыйшла. Гэтай раніцай яна засталася адна і нарэшце выйшла ў сад ды пачала гуляцца ў адзіноце пад дрэвам ля

ФЭДЗЕК II
"ТАНІ МЭРЫ, ФАНАБЭРА"

Мэры падабалася глядзець на сваю маці здалёк, і яна лічыла яе вельмі прыгожай, але паколькі ведала пра яе мала, то не варта было чакаць, што яна будзе любіць яе альбо моцна сумаваць па ёй, калі той не стане. На-самрэч яна зусім не сумавала па маці, і паколькі была эгаістычным дзіцем, то, як і заўсёды, думала толькі пра сябе. Калі б Мэры была старэйшай, то, вядома ж, перажывала б праз тое, што засталася адна ў гэтым свеце, але яна была зусім малая, і дагэтуль пра яе ўвесь час хто-небудзь дбаў, таму яна меркавала, што так будзе заўсёды. Яе цікавіла адно: ці трапіць яна да добрых людзей, якія будуць ветлівымі і дазваляць ёй рабіць усё па-свойму, як гэта дазвалялі ейная Айя і астатнія мясцовыя служкі.

Яна разумела, што не застанецца ў доме англійскага святара, куды яе спачатку адвезлі. Яна і не хацела там заставацца. Святар быў бедны, у яго было пяцёра дзяцей-пагодкаў, і яны насілі зацяганае адзенне, безупынку сварыліся і адбіралі адно ў аднаго цацкі. Мэры ненавідзела іх неахайнае бунгала і была такой грубай з імі, што ўжо праз дзень ці два ніхто не хацеў з ёй гуляць. На другі дзень яны далі ёй мянушку, якая проста раз'ятрыла яе.

Гэта прыдумаў Бэзіл — маленькі хлопчык з дзёрзкімі блакітнымі вачыма і кірпатым носам, якога Мэры не навідзела. І вось яна гулялася сама пад дрэвам, гэтаксама, як у той дзень, калі пачалася халера. Насыпала купку зямлі і пракладвала дарожкі для саду, і Бэзіл падышоў ды стаў побач, каб паназіраць за ёй. Гульня яго зацікавіла, і ён знянацку прапанаваў:

— Чаму б табе не насыпаць тут кучу камянёў, нібы гэта альпійская горка? Там, пасярэдзіне, — і ён нахіліўся над ёй, каб паказаць.

— Ідзі прэч! — закрычала Мэры. — Мне тут не патрэбныя хлопчыкі. Прэч!

Бэзіл у момант раззлаваўся, а потым пачаў яе дражніць. Сваіх сяцёр ён пастаянна дражніў. Цяпер ён танцаваў вакол яе, строіў міны, спяваў і смяяўся:

— Пані Мэры, фанабэра,
Як расце ваш сад?
Аксаміткі, маргарыткі
І званочкі ў рад.

Ён спяваў і спяваў гэтую песеньку, а тады іншыя дзеці пачулі яе і таксама зарагаталі. І чым болей Мэры злавалася, тым гучней яны спявалі: «Пані Мэры, фанабэра». З таго часу, пакуль яна жыла з імі, яны называлі яе «Пані Мэры, фанабэра» — і за спінай, і проста ў твар.

— Цябе адправяць дадому, — сказаў ёй Бэзіл, — у канцы тыдня. І мы рады.

— Я таксама рада, — адказала Мэры. — А дзе мой дом?

— Яна не ведае, дзе ейны дом! — сказаў Бэзіл з пагардай сямігадовага дзіцяці. — Вядома, у Англіі. Там жыве наша бабуля, і нашу сястру Мэйбл адправілі да яе летась. Але ты не паедзеш да бабулі. У цябе яе няма. Ты паедзеш да свайго дзядзькі. Яго завуць містар Арчыбальд Крэйвен.

— Я нічога пра такога не ведаю, — адрэзала Мэры.

— Ясна, што не ведаеш, — адказаў Бэзіл. — Ты ўвогуле нічога не ведаеш. Дзяўчаткі ніколі нічога не ведаюць. Я чуў, як бацька з маці гаварылі пра яго. Ён жыве ў вялізным закінутым старым доме за горадам, і ніхто да яго і блізка не падыходзіць. Ён такі злосны, што нікога не пускае, ды ніхто і не прыйшоў бы, нават калі б ён дазволіў. Ён брыдкі гарбун.

— Я табе не веру, — сказала Мэры, павярнулася спінай і заткнула вушы пальцамі, бо не хацела болей слухаць.

Але потым яна шмат разважала пра гэта; і калі місіс Кроўфард сказала ёй у той вечар, што праз некалькі дзён яна паедзе ў Англію да свайго дзядзькі, містара Арчыбальда Крэйвена, які жыве ў Місэлтуэйт-Мэнар, малая выглядала такой безуважнай і абыякавай, што яны не ведалі, што і думаць. Яны намагаліся быць ласкавымі да яе, але яна толькі адварочвалася, калі місіс Кроўфард спрабавала яе пацалаваць, і нават вокам не павяла, калі містар Кроўфард папляскаў яе па плячы.